

**RISTIJÄRVEN KUNNAN
YMPÄRISTÖNSUOJELUVIRANOMAISEN
VALVONTASUUNNITELMA
2025–2028**

Ristijärven kunta

Lupa- ja valvontalautakunta

2.4.2025

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet	1
2. Alueen ympäristöolosuhteet ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot	1
3. Valvottavat kohteet	2
3.1 Ympäristönsuojelulain valvonta	3
3.1.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet	3
3.1.2 Ilmoitusvelvolliset toiminnot	4
3.1.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	4
Poikkeustilanteet	4
Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi	5
Muut valvontakohteet	5
3.2 Jätelain valvonta	5
3.2.1 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta	5
Jätteen keräyspaikat	5
3.2.2 Jätelain 124 §:n mukaiset tarkastukset	6
3.2.3 Määräykset roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon järjestämiseksi	6
3.3 Muun lainsäädännön mukainen valvonta	6
3.3.1 Vesilain valvonta	6
3.3.2 Vesihuoltolain valvonta	7
3.3.3 Maa-aineslain valvonta	7
3.3.4 Maastoliikenne- ja vesiliikennelain valvonta	7
3.3.5 Merenkulun ympäristönsuojelulain valvonta	7
3.3.6 Kemikaalilain valvonta	8
3.3.7 Ulkoilulain valvonta	8
4. Valvontaohjelman laatiminen	8
5. Valvontakohteiden riskiarviointi	8
6. Valvontatoimenpiteet	11
7. Valvontaohjelman toteutumisen arviointi	11
8. Valvonnasta perittävät maksut	11
9. Valvonnan organisointi ja resurssit	12

1. Johdanto

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain (572/2014) 168 §:n mukaisesti säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelman sisältö on kuvattu valtioneuvoston asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014) 28 §:ssä. Valvontasuunnitelman tulee sisältää tiedot alueen ympäristöoloista, pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista, valvonnan järjestämisestä ja keinoista, riskinarvioinnin perusteista, valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyöstä ja valvonnan voimavaroista henkilötyövuosina tai muina valvontaa kuvaavina tunnuslukuina. Valvonnan kokonaisuuden kannalta valvontasuunnitelmaan on otettu mukaan myös muussa lainsäädännössä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle osoitetut tehtävät.

1.1 Valvontasuunnitelma ja sen tavoitteet

Valvontaviranomaisen tulee järjestää ympäristönsuojelulain (572/2014) ja lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta siten, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta sekä ympäristöriskien arviointiin perustuvaa (YSL 167 §). Ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja on valvottava säännöllisesti määräaikaistarkastuksin (YSL 168 §).

Valvontasuunnitelma tarkastetaan neljän vuoden välein ja seuraavan kerran kaudelle **2029–2032**. Valvontasuunnitelmaa täydentämään on laadittu valvontaohjelma, jota päivitetään jatkuvasti uusien ja poistuvien toimintojen osalta.

Valvonnan tavoitteena on laadukas ja tehokas valvonta, joka puuttuu epäkohtiin riittävän ajoissa. Suunnitelmallisen valvonnan kohdentumiseen käytetään riskinarviointia, joka asettaa valvontatehtävät tärkeysjärjestykseen ja kohdistaa valvonnan ympäristövaikutuksiltaan ja riskeiltään merkittävimpiin kohteisiin.

2. Alueen ympäristöolosuhteet ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot

Kunnan väkiluku oli 1 164 vuonna 2023. Kokonaispinta-ala on 898 km², josta vesistöjen osuus on 62 km² eli noin 7 %.

Ristijärvellä on useita pieniä ja keskikokoisia järviä. Kunnan alueella on kaikkiaan 116 järveä. Suurimmat järvet ovat Iijärvi, Uvajärvi, Iso-Pyhäntäjärvi ja Ristijärvi. Muita mainitsemisen arvoisia järviä ovat Lahnanen, Hiisijärvi ja Tenämä. Iijärvi ja Iso-Pyhäntä kuuluvat säännösteltyihin järviin. Vesistöjen ekologinen tila on pääosin hyvä. Poikkeuksena Iso-Pyhäntä, jonka ekologinen tila luokitellaan tyydyttäväksi. Ekologiselta tilaltaan erinomaisessa kunnossa on kunnan länsiosassa sijaitseva pienehkö Poikkijärvi.

Ristijärven halki kulkee luode-kaakkosuuntainen, katkonainen harjujakso. Lisäksi kunnan eteläosassa keskeisellä alueella sijaitsee erillinen moreenimuodostuma Saukkovaara. Saukkovaara kohoaa parhaillaan yli 300 metrin korkeuteen.

Geologisina aikakausina kuvattuna Ristijärven kallioperä koostuu Svekofennisten liuskeiden, Arkeinen kallioperän ja Proterotsooisten orogeenisten syväkivien vyöhykkeistä. Yleisimpiä kivilajeja ovat granodioriitti, gneissi, migmatiitti, ortokvartsiitti ja graniitti. Yleisimmät pintamaalajit ovat moreeni, turve, kalliomaa sekä sekalainen maalaji, jonka päälajitetta ei ole selvitetty.

Ristijärven kunnan alueella on kolme Natura-alueita. Suojelukohteina on lehtoalueita, suoympäristöjä ja vanhaa metsäaluetta. Suoalaa on yhteensä noin 23 610 ha. Tästä noin 678 ha sijoittuu suojelualueelle ja 106 ha käytetään turvetuotantoon.

Ristijärven kunnan alueella on yhdeksän luokiteltua pohjavesialuetta. Lisäksi kolme pohjavesialueista sijoittuu yhteiselle raja-alueelle Paltamon kanssa.

Pohjavesialueista vedenhankintaa varten tärkeisiin pohjavesialueisiin, joiden vettä käytetään tai on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan taikka talousvetenä enemmän kuin keskimäärin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai yli viidenkymmenen ihmisen tarpeisiin, joiden pohjavedestä jokin merkittävä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen, kuuluu kaksi 1E-luokan pohjavesialuetta.

Muuhun vedenhankintakäyttöön soveltuvia pohjavesialueita, jotka pohjaveden antoisuuden ja muiden ominaisuuksien perusteella soveltuvat tärkeiden pohjavesialueiden kaltaiseen käyttöön kuuluu seitsemän pohjavesialuetta. Näistä kaksi kuuluu 2E-luokan pohjavesialueisiin, joiden pohjavedestä jokin merkittävä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.

Lisäksi Paltamon ja Ristijärven kunnan raja-alueelle sijoittuu yksi 1E-luokan pohjavesialue sekä kaksi 2E-luokan pohjavesialuetta. Nämä pohjavesialueet sijoittuvat pääosin Paltamon kunnan puolelle.

[Tässä osassa on tietoa Ristijärven kunnan vedenottamoista. Tiedot on piilotettu.]

Ristijärven kunnan alueella toimii yksi jätevedenpuhdistamo. Jätevedenpuhdistamo sijaitsee Ristijärven taajamassa Putkolanniemessä Puolangantien varressa. Jätevedenpuhdistamon prosessi perustuu bioroottoreilla toteutettuun biologiseen prosessiin ja kemikaloinnilla tehostettuun jälkiselkeytykseen. Puhdistamolla käsitellään Ristijärven taajaman ja lähialueen tavanomaiset asumisesta syntyneet jätevedet.

Ristijärvellä merkittävimmät ympäristön pilaantumisen riskit liittyvät maaperän, pintaveden ja pohjaveden pilaantumiseen, muun luonnolle kohdistuvan haitan tai terveyshaitan aiheutumiseen sekä ympäristön yleisen viihtyisyyden ja virkistyskäytön soveltuvuuden vähentymiseen asutuksen läheisyydessä.

Maaperän tai pohja- ja pintavesien pilaantumisen vaaraa aiheuttavat muun muassa maa-ainesten ottaminen oheistoimintoihin, polttoaineiden varastointi, asutuksen jätevedet, maatalous, jätteidenkäsittelytoiminnot, ampumaradat ja hautausmaa. Päälysteiden valmistamiseen, murskaus- ja louhintatoimintaan, autopurkamoihin ja teollisiin toimintoihin liittyy vaarallisten kemikaalien varastointia. Kunnan alueella on vanhoja, käytöstä poistettuja kaatopaikkoja sekä polttoaineiden jakelupaikkoja, joiden valvontaan sisältyy sekä riskikartoituksia että vaikutusten seuranta.

3. Valvottavat kohteet

Ristijärven kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii lupa- ja valvontalautakunta ja viranhaltijatehtäviä hoitavat kunnan ympäristötarkastajat. Ympäristövalvonta ja lupapalvelut on hankittu Suomussalmen kunnalta.

Ympäristönsuojeluviranomaiset huolehtivat lupa- ja valvontatehtävistä sekä ilmoitusmenetelyistä muun muassa ympäristönsuojelu-, maa-aines-, luonnonsuojelu- ja jätelain mukai-

sesti. Ympäristönsuojeluviranomaisessa käsitellään muun muassa maa-aines- ja ympäristölupia, meluilmoituksia ja roskaamisilmoituksia.

Ristijärven kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvottavia kohteita vuonna 2024 oli yhteensä **28 kpl.**

3.1 Ympäristönsuojelulain valvonta

3.1.1 Luvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo alueellaan ympäristöluvanvaraisia, maa-ainesluvanvaraisia, rekisteröitäviä ja ilmoituksenvaraisia toimintoja.

Ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat ympäristöluvanvaraiset toiminnot, jossa on mukana maa-aines- ja ympäristölupien yhteiskäsittelyn kautta myönnettyt ympäristöluvat:

Ympäristöluvanvaraiset toiminnot	kohteiden määrä	% kaikista kohteista
Ampumarata	1	9,1
Eläinsuoja	6	54,5
Jätteiden ammattimainen tai laitospäinen käsittely sekä jätevesien käsittely	1	9,1
Ulkona sijaitseva moottoriurheilurata	-	-
Maa-ainesten otto, johon sisältyy ympäristölupa	3	27,7

Ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat rekisteröitävät toiminnot:

Rekisteröitävät toiminnot	kohteiden määrä	% kaikista kohteista
Energiatuotantoyksikkö	-	-
Polttoneiteiden jakeluasema	1	100,0

Ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvat maa-ainesluvanvaraiset toiminnot:

Maa-ainesluvanvaraiset toiminnot	Kohteiden määrä
Maa-ainesten otto, johon ei sisälly ympäristölupaa	8

Maa-ainesluvista on kerrottu tarkemmin kappaleessa 3.3.4 Maa-aineslain valvonta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on mahdollisuus osallistua ELY-keskuksen valvomien kohteiden tarkastuksiin.

Kainuun ELY-keskuksen valvonnassa oli vuonna 2024 neljä ympäristölupakohdetta. Kohteisiin kuuluvat Ristijärven kirkonkylän jätevedenpuhdistamo, Ristijärven kunnan kaatopaikka, luonnonravintolammikko ja turvetuotantokohde. Lisäksi Kainuun ELY-keskus valvoo Ristijärven kunnan alueella yhtä Ristijärven kotipaikkakunnakseen rekisteröitynyttä jätteen kuljettajaa ja yhtä MARA-asetuksen mukaista kohdetta sekä 18:aa PIMA-kohdetta.

Ristijärven kunnan alueella toimi vuonna 2024 yksi Ristijärven kotipaikkakunnakseen rekisteröitynyt jätteen kuljettaja, joka oli Ristijärven Rakennus Oy.

3.1.2 Ilmoitusvelvolliset toiminnot

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ilmoitukset koskevat pääasiassa ulkoilmakonsertteja, tilapäistä murskausta ja rakentamista. Ilmoituksen perusteella tehdään tarvittaessa tarkastus ja toiminnan aikana melumittauksia.

Ympäristöviranomaisessa käsiteltiin vuonna 2024 yksi ympäristönsuojelulain (572/2014) 118 §:n mukainen ilmoitus. Ilmoitus koski Sundström Ab Oy:n ratatyökohdetta Sotkamontien ylittävällä rataosuudella n. 100 m Sotkamontiestä itään sekä näkemäleikkauksen louhintaa ja maanrakennustöitä kahden puolen Ampumaradantien tasoristeystä.

Koeluonteisesta, lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on esimerkiksi kokeilla uutta tekniikkaa, raaka-ainetta, valmistusmenetelmää tai käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi, on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Koeluonteinen toiminta tarkastetaan tarvittaessa toiminnan aikana. Koetoimintailmoituksia tulee käsiteltäväksi harvoin.

Jos onnettomuudesta, ennakoimattomasta tuotantohäiriöstä, muusta niihin rinnastettavasta yllättävästä, toiminnasta riippumattomasta poikkeuksellisesta syystä, rakennelman tai laitteen purkamisesta toiminnassa, joka ei ole luvanvarainen, ilmoituksenvarainen tai rekisteröitävä toiminta, aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai aiheutuu erityisiä toimia jätehuollossa, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava tapahtuneesta viipymättä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 120 §).

3.1.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Poikkeustilanteet

Poikkeuksellisessa tilanteessa, kuten onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa, joissa on mukana ympäristön pilaantumisen vaaraa, kunnan ympäristönsuojeluviranomainen suorittaa tapahtumapaikalla pääsääntöisesti aina tarkastuksen (YSL 169 §). Tarkastuksessa selvitetään tapahtumien kulku, arvioidaan ja tarvittaessa selvitetään ympäristövaikutusten laajuus. Tarkastus suoritetaan tarvittaessa myös silloin, kun kyseessä on vireillepanoasia (YSL 186 §).

Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen johtaa öljyvahinkojen jälkitorjuntaa pelastuslain (379/2011) 111 a §:n mukaisena öljyvahinkojen jälkitorjuntaviranomaisena.

Onnettomuus- ja poikkeustilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa voi olla mukana myös muita viranomaisia. Tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja.

Ympäristöviranomaisessa ei käsitelty vuoden 2024 aikana yhtään onnettomuudesta, yllättävästä tilanteesta tai poikkeuksellisesta syystä johtuvaa ilmoitusta.

Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla tarvittaessa antaa yksittäisiä määräyksiä pilaantumisen ehkäisemiseksi muille kuin luvan- tai ilmoituksenvaraisille tai rekisteröitävillä toiminnoilla (YSL 180 §). Annettua määräystä valvotaan tarkastuksella.

Muut valvontakohteet

Talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolella säädetään ympäristönsuojelulain (527/2014) 16 luvussa sekä hajajätevesiasetuksessa (157/2017). Näiden kohteiden valvontaa tehdään tarvittaessa tai ilmoituksen perusteella.

Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista voi hakea poikkeamista (YSL 156 d §). Poikkeaminen voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi, jos ympäristönsuojelulaissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Poikkeamishakemukset käsitellään ja tarvittaessa tehdään tarkastuskäynti.

Valtioneuvoston asetukseen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (1250/2014) liittyy lannan ja orgaanisten lannoitteiden aumavarastoinnista tehtyjen ilmoitusten käsittely ja tarvittaessa tarkastuskäynti. Asetukseen kuuluu myös lannanlevityssäännösten noudattaminen ja valvonta. Valvontaa tehdään aumausilmoitusten tarkastusten yhteydessä ja yleisöilmoitusten perusteella.

3.2 Jätelain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu jätelain (646/2011) nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonta. Yleinen valvontavastuu on yhteinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

3.2.1 Rekisteröitävä jätteen keräystoiminta

Jätteen ammattimaista keräystoimintaa harjoittavan on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle toiminnan merkitsemiseksi jätehuoltorekisteriin (JL 100 §). Jätehuoltorekisterin avulla ympäristönsuojeluviranomainen saa tiedon valvottavasta toiminnasta. Valvottaville kohteille järjestetään jätelain (646/2011) mukainen valvonta. Valvottavien kohteiden tarkastuksista tehdään suunnitelma, joka perustuu arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelma voidaan liittää ympäristönsuojelulain (572/2014) mukaiseen valvontaohjelmaan.

Jätteen keräyspaikat

Jätelain 100 §:n mukaiset kohteet	Lukumäärä
Toiminnanharjoittajat	2
Keräyspaikat	8

3.2.2 Jätelain 124 §:n mukaiset tarkastukset

Jätelain 124 § velvoittaa valvontaviranomaiset tarkastamaan määräajoin laitokset ja yritykset, joissa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä
- 2) syntyy vaarallista jätettä
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja

Valtioneuvoston asetuksessa ympäristönsuojelusta (713/2014) 2 §:ssä määritellään kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle jätteen ammattimaisen ja laitospäiväisen käsittelyn valvonta. Jätelain (646/2011) mukaan vastuu jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvonnasta kuuluu ensisijaisesti ELY-keskukselle.

Jätelain (646/2011) 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa syntyy vaarallista jätettä sekä toiminnat, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Tällaisia toimintoja ei ole tiedossa kunnan alueella. Kohteisiin tehdään tarkastuksia tapauskohtaisesti ilmoitusten tai muun havainnoinnin perusteella.

3.2.3 Määräykset roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon järjestämiseksi

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa muuta kuin ympäristöluvanvaraista toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaiseksi järjestämiseksi (JL 125 §). Yksittäinen määräys voidaan antaa esimerkiksi roskaisen kiinteistön puhdistamiseksi. Annettua määräystä valvotaan tarkastuksella.

Roskaantumisesta johtuvan maaperän pilaantumisen osalta tehdään yhteistyötä ELY-keskuksen ja tapauskohtaisesti myös poliisin kanssa. Poliisille tehdään tutkintapyyntö tapauksissa, joissa ilmenee ympäristörikokseen viittaavaa toimintaa. Asuinkiinteistöjen ulkoalueiden epäsiisteyden ja varastoinnin osalta tehdään yhteistyötä kunnan rakennusvalvontaviranomaisen kanssa.

3.3 Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat myös osittain vesi-, vesihuolto-, maa-aines-, maastoliikenne- ja vesiliikenne-, merenkulun ympäristönsuojelu- sekä ulkoilulain valvontatoimet ja kohteet.

3.3.1 Vesilain valvonta

Vesilain (587/2011) mukaisia valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus. Tämä valvontatehtävä on rinnakkainen lukuun ottamatta ojitusasioita, jotka kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Yleistä vesilain valvontaa tehdään yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa, ja viranomaismenettelyistä sovitaan yhdessä tapauskohtaisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevat erimielisyydet, jotka eivät edellytä lupaa ja joita ei käsitellä ojitustoimituksessa. Edellytyksenä on, että erimielisyydet koskevat ojan tekemistä toisen maalle tai veden johtamista toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muuta vastaavaa syytä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi ratkaista pelkästään sellaisen yhteistä ojitusta koskevan erimielisyyden, jossa osapuolina on kaksi hyödynsaajaa. Ojitusasia tulee vireille asianomaisen kirjallisella vireillepanolla. Ojitukseen liittyviä erimielisyyksiä tulee käsittelemään yksittäisiä tapauksia vuosittain.

3.3.2 Vesihuoltolain valvonta

Vesihuoltolain (119/2001) mukaisina valvontaviranomaisina toimivat ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kiinteistön liittämismuutoksen vapauttamisen vesihuoltolaitoksen vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostoon tai hulevesiviemäriin hulevesiviemäröinnin alueella. Vapauttamisasiat tulevat vireille kirjallisella hakemuksella, ja muut valvontatehtävät pääasiassa yleisöilmoitusten tai vesihuoltolaitosten ilmoitusten perusteella.

3.3.3 Maa-aineslain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu maa-aineslain (555/1981) mukaiset valvontatoimet. Näihin kuuluvat maa-aineslupien ja kotitarveottojen valvonta. Valvottavia maa-aineslupia oli yhteensä **11 kpl** vuonna 2024. Kolmessa kohteessa oli mukana myös ympäristölupa.

Maa-aineslupien valvontatiheys perustuu toiminnan laajuuteen, toiminnan sijaintiolosuhteisiin (pohjavesialue, asutus, virkistysalueet), pohjavesitarkkailusta saatuihin tuloksiin sekä kokemuksiin siitä kuinka toimija noudattaa maa-aineslupaa. Toiminnassa olevilla maa-ainesten ottoalueilla tehdään tarkastus valvontaohjelman liitteen (*valvontataulukko*) mukaisesti. Tarkastus kohteisiin tehdään myös luvan valmisteluvaiheessa ja lopputarkastuksen yhteydessä.

Voimassa olevia kotitarveottoilmoituksia ei ollut vuonna 2024. Kotitarveotto kohteissa suoritetaan valvontaa riskiarvioinnin pohjalta.

3.3.4 Maastoliikenne- ja vesiliikennelain valvonta

Maastoliikennelain (1710/1995) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta on haettava lupa, jos toistuvasti järjestetään kilpailuja tai harjoituksia moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla samassa maastossa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää moottorikelkkailureittien reittisuunnitelmien hyväksymisestä.

Vesiliikennelain (782/2019) mukaan moottorikäyttöisellä vesikulkuneuvolla suoritettavien kilpailujen tai harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samalla vesialueella on haettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Näiden luvanvaraisten toimintojen valvonta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

3.3.5 Merenkulun ympäristönsuojelulain valvonta

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaiseen valvontaan kuuluu huvivenesatamien jätehuoltosuunnitelmien hyväksyminen sekä satamaa koskevien jätehuoltomääräysten valvonta.

3.3.6 Kemikaalilain valvonta

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee osana ympäristönluvanvarasten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien laitosten valvontaa. Valvonta kohdistetaan ensisijaisesti niihin kohteisiin, joissa kemikaalien käyttö tai varastointi on merkittävää.

3.3.7 Ulkoilulain valvonta

Ulkoilulain (606/1973) mukaisena valvontaviranomaisena toimii kunnan leirintäalueviranomainen. Leirintäalueviranomaisetehtävät kuuluvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan. Ulkoilulain mukainen valvonta koskee leirintäalueita ja tilapäisiä leirintäalueita.

4. Valvontaohjelman laatiminen

Valvontaohjelma koostuu luvanvaraisten, rekisteröitävien ja ilmoituksenvaraisten kohteiden luettelosta, joka sisältää laitospäiväkohtaisen riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä määräaikaistarkastuksista ja mahdollisista muista suunnitelmallisista valvontatoimenpiteistä. Valvontaohjelmaan on liitetty jätehuoltorekisteriin ilmoitettujen jätteen keräystoimintaa harjoittavien kohteiden valvontasuunnitelma. Valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset ovat maksullisia.

Määräaikaistarkastusten tiheys vaihtelee yhdestä kymmeneen vuoteen. Tarkastusväli määritetään ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Määräaikaistarkastusten järjestämisessä ei käytetä otantamenettelyä.

Valvontaohjelma päivitetään vuosittain ja pidetään ajan tasalla uusien ja poistuvien toimintojen osalta. Lupa- ja valvontalautakunta vahvistaa valvontaohjelman vuosittain ja valvoo sen toteutumista. Valvontaohjelman toimenpide- ja kohdeluettelo ei ole julkinen asiakirja.

Valvontaohjelma ei sisällä kaikkia tarkastuskäyntejä. Ympäristönsuojelulain (572/2014) 169 §:n mukaan ympäristöviranomaisen on varauduttava toiminnan tarkastamiseen tilanteissa, joissa onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista. Tarve valvontatarkastuksiin voi syntyä myös ympäristöviranomaiselle tulevien ilmoitusten tai viranhaltijoiden omien havaintojen ja harkinnan perusteella. Mikäli ympäristönsuojelulain (572/2014) 186 §:ssä tarkoitettu asia ei ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, voi asianosainen tai muu ympäristönsuojelulain 186 §:n mukainen taho panna asian kirjallisesti vireille.

5. Valvontakohteiden riskiarviointi

Ympäristöluvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien kohteiden tarkastustiheys perustuu riskinarviointiin. Riskillä tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvaa tapahtumaa, jonka seurauksena ympäristö voi pilaantua. Merkittävyyteen vaikuttaa riskin toteutumisen todennäköisyys ja siitä aiheutuvan seurauksen vakavuus. Mitä suuremman riskin toiminta ympäristölle aiheuttaa, sitä tiiviimmin sitä on valvottava.

Riskinarvioinnissa on otettu huomioon sekä toimialakohtaiset että laitospäiväkohtaiset riskit. Laitospäiväkohtainen riskinarviointi sisältää toiminta- ja sijaintirisikien arvioinnin. Riskinarvioinnin perusteella määritellään valvontakohteiden määräaikaistarkastusten tiheys.

Tarkastuksen perusteella laitoskohtainen riski voidaan arvioida uudelleen.

Toimialakohtainen riskinarviointi perustuu erilaisista toiminnoista aiheutuvien ympäristöriskien tunnistamiseen.

Arvioinnissa käytettäviä riskejä ovat:

- päästöt ilmaan (sisältää pölyn ja hajun), määrä ja laatu
- melupäästöt ja ääriääni
- viemäriin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
- vesistöön johdettavat jätevedet, määrä ja laatu
- muodostuvat jätteet, määrä ja laatu
- päästöt maaperään ja pohjaveteen
- roskaantuminen ja epäsiisteys
- vaarallisten aineiden määrä
- onnettomuuksien ja häiriöpäästöjen riski

Toimialakohtaisten riskien pisteytys:

Pisteet	Riskin merkittävyys
0	ei riskiä – toiminnalla ei ole ympäristövaikutuksia
1	vähäinen - lyhytaikainen viihtyvyyshaitta, ei ympäristön pilaantumisen vaaraa
2	kohtalainen - aiheuttaa viihtyvyyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa
3	merkittävä - aiheuttaa vaaraa terveydelle, merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa

Toimialakohtaiset riskipisteet:

Toimiala	Riskipisteet
Metalliteollisuus: pintakäsittelylaitokset	9
Energian tuotanto	8
Kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	10
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	8
Kivenlouhinta ja -murskaus	10
Asfalttiasemat	10
Mineraalituotteiden valmistus	8
Pesula	2
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	6
Eläinsuojat	6
Liikenne: varikot	6
Liikenne: moottoriurheiluradat ja lentopaikat	10
Jätteiden laitospolttaminen tai ammattimainen käsittely	14
Ampumaradat	10
Krematorio tai lemmikkieläinten polttolaitos	2
Naapurussuhdelain 17 §:n mukainen toiminta	12

Laitoskohtaisessa arvioinnissa tunnistetaan kunkin laitoksen yksilölliset riskit. Laitoskohtaisen arvioinnin perusteella muodostuu kunkin laitoksen lopullinen valvontaluokka.

Arvioinnissa otetaan huomioon laitoksen sijaintiriski ja toimintaan liittyvät riskit. Pisteitä laitokselle annetaan joka kohdassa 0 tai 1.

Sijaintiriskin osalta tarkastellaan:

- pohjavesialue
- ranta-alue
- asutuksen/loma-asutuksen läheisyys
- vaikutuspiirissä olevat muut herkätkohteet (koulut, sairaalat, luonnonsuojelu- ja virkistyskohteet)

Toimintariskin osalta tarkastellaan:

- toiminnan luonne ja laajuus
- tilat ja laitteet
- kemikaalien käyttö ja varastointi
- kuljetukset ja varastointi
- valvontahistoria

Toimiala- ja laitoskohtaisen riskipisteityksen perusteella laitokset sijoittuvat neljään valvontaluokkaan. Tarkastustiheys määräytyy valvontaluokan mukaan.

Riskipisteiden perusteella valvontaluokat ja tarkastustiheydet ovat seuraavat:

Riskipisteet	Valvontaluokka	Tarkastustiheys
22	I	vuosittain
16–22	II	kerran kolmessa vuodessa
9–15	III	kerran viidessä vuodessa
0–8	IV	kerran kymmenessä vuodessa

Laitoskohtaista valvontaluokkaa tarkennetaan arvioimalla laitoksesta mahdollisesti aiheutuvan päästön todennäköisyyttä ja seurauksen vakavuutta seuraavan riskimatriisin avulla:

Riskin todennäköisyys	Valvontaluokka		
Suuri	III	II	I
Kohtuullinen	IV	II	I
Pieni	IV	III	II
Riskin seuraus	Lievä	Kohtalainen	Vakava

Laitoskohtaiset valvontaluokat ovat seuraavat:

Valvontaluokat	
I	Ympäristöpäästöllä voi olla terveyteen ja ympäristöön tilaan liittyviä merkittäviä seurauksia. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia. valvontakäynnit tehdään kerran vuodessa.
II	Ympäristöpäästöllä voi olla viihtyisyyteen ja ympäristön tilaan liittyviä, kestoaltaan vaihtelevia seurauksia. Valvontakäynnit tehdään kerran kolmessa vuodessa.
III	Ympäristöpäästöllä voi olla vähäisiä ja lyhytaikaisia vaikutuksia. Ei aiheuta ympäristön pilaantumista. Valvontakäynnit tehdään kerran viidessä vuodessa.
IV	Ympäristöpäästöllä ei juurikaan vaikutusta ympäristöön. Toimintaa on valvottava tavanomaista harvemmin. Valvontakäynnit tehdään kerran kymmenessä vuodessa.

6. Valvontatoimenpiteet

Keskeisin suunnitelmallisen valvonnan keino on valvottavien kohteiden riskiarviointiin perustuvat määräaikaistarkastukset. Tarkastuksilla varmistetaan lupakäsittelyn mukaisen toiminnan toteutuminen.

Tarkastuksista sovitaan toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen ja niistä laaditaan tarkastuskertomus, joka lähetetään toiminnanharjoittajalle, muille tarkastuksessa mukana olleille ja kirjataan kunnan tietojärjestelmään. Tarkastuksissa käydään läpi myös toiminnanharjoittajan tekemät vuosiyhteenvetotiedot ja muut toimintaan liittyvät seurantatiedot.

Tarkastukseen sisältyy ennakkovalmistelu, toiminnanharjoittajan seurantatietojen ja raporttien tarkastaminen, matka-aika, varsinainen tarkastuskäynti kohteessa, tarkastuskertomuksen laadinta ja muu tarkastuksen aiheuttama jälkityö.

Tarvittaessa kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi tehostaa antamiaaan määräyksiä hallintopakolla.

7. Valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontaohjelma päivitetään vuosittain ja se sisältää seuraavan ohjelmakauden suunnitelman lisäksi arvion edellisen ohjelmakauden toteutumisesta. Arvioinnissa kuvataan toteutuneiden suunnitelmallisten tarkastusten määrä ja niiden vastaaminen asetettuihin tavoitteisiin. Näin pystytään laatimaan toteuttamiskelpoinen suunnitelma tuleville kausille. Jos muita kuin suunnitelmallisia tarkastuksia on runsaasti, tuodaan myös ne arvioinnissa esiin. Valvonnan laatua ja vaikuttavuutta tarkastelemalla pystytään tulevaisuudessa kiinnittämään huomio olennaisiin asioihin tarkastuksia tehdessä ja niitä suunnitellessa.

8. Valvonnasta perittävät maksut

Määräaikaistarkastuksista sekä muusta valvontaohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta peritään Ristijärven kunnan hyväksymän taksan mukainen valvontamaksu.

Määräaikaistarkastusten tiheys on määritetty ympäristöriskien perusteella. Uusille lupavollisille kohteille tehdään ensimmäinen tarkastus toiminnan aloittamisen yhteydessä. Myös tarkastukset, jotka ovat ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 §:ssä tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi tai 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi tarpeellisia, voidaan periä valvontamaksu.

Ympäristönsuojelulain 205 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun:

- 1) ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisen luvan, ilmoituksen tai muun asian käsittelystä
- 2) laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, ilmoituksenva-
raisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkistuksista ja niiden muus-
ta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta
- 3) 169 §:n mukaisista tarkastuksista, jotka johtavat kehotuksen, määräyksen
tai kiellon antamiseen sekä niistä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen mää-
räyksen, kehotuksen tai kiellon noudattamisen valvomiseksi
- 4) tarkastuksista, jotka ovat tarpeen 175 tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai
määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitetun toi-
minnan keskeyttämisen valvomiseksi
- 5) valvontatoimista, jotka ovat tarpeen 136 §:n 2 momentissa tarkoitetun pää-
töksen noudattamisen varmistamiseksi silloin, kun toimivalta on siirretty
kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 138 §:ssä tarkoitetulla tavalla

Jätelain 144 §:n mukaan kunnan viranomainen voi periä maksun:

- 1) jätelain (834/2017) mukaisen ilmoituksen tai muun asian käsittelystä
- 2) 124 §:ssä tarkoitetuista laitosten ja yritysten määräaikaistarkastuksista ja
muista säännöllisistä valvontatoimista, jotka perustuvat 124 §:n 2 momen-
tissa tarkoitettuihin suunnitelmiin
- 3) tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen 75, 125 ja 126
§:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen
valvomiseksi

Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Maa-ainesten ottamistoiminnan valvontamaksut määräytyvät maa-ainelain (555/1981) mukaisesti.

Maksujen perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymissä taksoissa. Ristijärven kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen taksa ja maa-ainestaksa ovat tulleet voimaan 15.3.2024.

9. Valvonnan organisointi ja resurssit

Ristijärven kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviä hoitaa kaksi vakituista viran-
haltijaa. Tehtävien hoitoon on käytettävissä yhteensä 0,2 henkilötyövuotta.

Suurin osa työajasta (noin 70 %) käytetään erilaisten lupahakemusten ja ilmoitusten käsit-
telyyn, lausuntojen valmistelemiseen, asiantuntija- ja neuvontatehtäviin sekä yleisöilmoi-
tusten käsittelyyn. Määräaikais- ja muuhun valvontaan on käytettävissä noin 30 % työajas-
ta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa käsiteltävien ympäristölupien ja rekisteröitävien
kohteiden valvonnassa toimivalta on kunnalla.

Valvontayhteistyötä tehdään rakennusvalvonnan, kunnallistekniikan, kaavoituksen, maa-
seutuviranomaisen ja muiden kunnan hallintokuntien kanssa. Lisäksi valvontayhteistyötä

tehdään Kainuun ELY-keskuksen, Kainuun pelastuslaitoksen ja Kainuun ympäristöterveyspalvelujen kanssa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuu tarvittaessa Kainuun ELY-keskuksen valvomien Ristijärvellä sijaitsevien kohteiden tarkastuksiin.

Kainuun pelastuslaitoksen kanssa tehdään yhteistyötä polttonesteiden varastointiin ja jakeluun liittyvien toimintojen valvonnassa sekä onnettomuustilanteissa.

Kainuun ympäristöterveyspalvelujen kanssa tehdään valvontayhteistyötä ihmisten terveyteen liittyvissä asioissa.

Ristijärven kunnan jätehuollon viranomaistehtävistä sekä jätteen hyödyntämisestä, käsittelystä ja neuvonnasta vastaa Kainuun jätehuollon kuntayhtymä Ekokymppi.